National Library of Israel

אמר עזמות

רק אל תדאגו, רבותין אל קמיטת־המצח ואל ירידת־החוטם כירידת הלירה ואל קדרות־הפנים מפני המצב המזופת בכלל ובפרט—צביטה ומריטה בלחי ובלבד שיועמד הגוון האדום. והעיקר, רבותי, שלא להתישן, שלא להתרגז ושלא להתיאש מן הפורענות: שכחו את הצרות הישנות מחמת כי הצרות החדישות תובלנה לוויות עוד גרוועות מהן, והכנסיה הערבית הלא תוכיח...

ואם תמצא לומר: גם זו לטובה. אחד מחסדי ה׳ עמנו, אחת מסגולות עמנו, אחד מסורות קיומנו הוא—הכשרון לשכח את הרעות, את חפצעים, ולהשתעשע אפילו בשעה שחרב חדה מונחת על הצואר... ולפעמים מסיח היהודי פתאום, בלי משים, אולי גם נגד רצונו, את דעתו מכל פגעיו וצרותיו—ו„מתחיל לחיות", כאילו אין דבר, כאילו כך צריך לחיות...

ועל דרך זו אני מבאר לי הרבה ממחזות חיינו ומן ההוי הירושלמי בזמן האחרון. מכאן כל אותו הבולטום של „עולם הזה", שתקף את אחינו, בל אותו הפולחן של ה„סינמה" ושל בריסטול וקפה „גראנד" והקולטום של הרגלים למחולות אצל צעירינו וצעירותינו ואפילו—אצל חבינונים והזקנים שבדור...

ובשבתי לפעמים בלילות בפינתי בקפה „וינה", בית ועד לחכמים־בלילה, ורואה מסביבי שלחנות המוקפים צעירים שהם לבושים כלים נאים ומנעלים מגוהצים ומגדלים בלורית, ומספרים הלצות ואניקדוטות מאדימות לצעירות גלויות לב, וזוללים... בפה ובעינים.... גלידה משומנת וגברות לא־רזות—דן אני אותם לכף זכות: עושים הם כל זאת לא מרוב טובה, מרוב שפע, אלא ג״כ מתוך צער ולחץ־מכוסה, בכדי להתבדר...

ואראה בנחמה, אם לא ראיתי בשבוע זה בחור ירושלמי, שהביא את בחורתו לקפה וינה, אוו להם למושב לעילא ולעילא, והוציא בדיוק שני שיליליגנים בעד שתי גלידות ושתי לימונדות (לא נשאר גרוש למלצר!), ואת השיליליגנים האלה השיג לפני כניסתו לקפה בתור ג״ח מהחנוני שכנגד...

ובכלל, בראותי מה שרואים אנו כולנו עכשו—את השורות המזנבות לפני בתי הראי־נע ותתיאטראות והנשפים ובתי הקפה והשעשועים המלאים על כל גדותם, בשעה שהעולם שרוי בדליות והפרוטה אינה מצויה—באתי לידי מסקנא, שהצער והצרות, שתכפו ותקפו עלינו, מכריחים את בני־עמנו לבקש דרכים איך להתבדר קצת—וכל אחד מתבדר כרוחו, כנטיותיו. זה שוכח עצמו במחול ובבנקטים, זה—בשחמט ובדומינו, זה — בפלירט, הלז בספרות של „בלש" ורצח, והלה בעתונות צרפתית ועברית של „שאלת המין" או בדברים של מה בכך סתם.

וגם זו לטובה. „ישתעשע חילד במה שישתעשע—ובלבד שלא יבכה"...

והנה מדוע מתרבים ב״ה בתי הסינמה בעיר קדשנו, וכלם רצים בנעריהם ובזקניהם אל ראי־נע „ציון" לראות את „אורות הכרך" של צרלי צפלין..

ולמה נבחדף?—ליהודי שחייו הם כ״כ עגומים, ששמיו ממעל לו כ״כ מעוננים, שהקרקע שלו נשמט בכל יום מתחת רגליו ולבו בקרבו כל כך מדוכא ושבור ורצוץ—ליהודי, מעט צחוק ומעט היסח־הדעת הרי הם באמת צרי גלעד ומרפא לנפשו. וצחוק זה של צ׳רלי, הנובע מאותו המעין המתגבר של ההומור החזק שנתן לו הקב״ה במתנה, נחוץ הוא לנו כדי להמתיק קצת את מרירות החיים מעין סיעתא דשמיא, להטרידנו לשעה קלה מראגו־תינו ולהשכיחנו קצת את רישנו...

* * *

ואם תראוני לא תכירוני, רבותי, אעפ״י שאין לי מסווה...

כל המסתכל בפני עכשיו רואה להי אחת בוכיה וצוחקת הלחי השניה. עין ימנית יורדה מים (יותר מהבלדיה!) ועין שמאלית מתמוגגת מנחת—כאותו הגבור הידוע של שקספיר...

ובשבתי ככה בפינתי חצי־לאנחות וחצי־לשמחות, רואה אני את מאורעות השבוע או כלם ענומים או כלם מרגינים—הרל תלוי, כמובן, באי־זו עין שאני נותן את מבטי אל המאורע.

הנה, למשל, רואה אני בעיני הצוחקת את דברי צ׳מברלין בעל המונוקל הצוחק אף הוא, דברי נחומין לעתיד לבוא על הלי״ש, ומיד החלטתי לקנות אך ורק לירות אנגליות והייתי מוכן ומזומן לרכוש לי מסחורה זו במדה מרובה דוקא, כי העסק הוא טוב וקרוב לשכר, מחמת שהמומחים בדיני ממונות וחכמים יודעי בינה לעתים מיצבים מעכשיו את הלי״ש ל—ארבעה דולרים, ואולם התפקיד נמסר מיד לעיני השניה, העין הטרא גית, בזכרי פתאום כי אין לי דולרים ואפילו לא פרנקים לקנות את הפונטים...

ואולי גם זו לטובה. כי מי חכם בימינו ויגיד אחרית דבר מראשיתה?...

ואתם הלא תשאלו: אם אין לי דולרים ולא פרנקים, למה לי לשוחח על פונטים? והתירוץ הוא, כי אין אדם מדבר אלא מהרהורי לבו. הרוסים אומרים: „נשוחח על יי״ש", אם יש מעט משקה או אין—לאו דוקא, אבל נעים לדבר על המשקה, ומדברים ומטעימים את המלה „יי״ש" הטעמה מיוחדת, כאילו היא לפני המדברים על השלחן, בבקבוק, בכוס. ואם רואים אנו, שמרבים כל כך הפקידים והמורים וסתם יהודים לדבר על המטבעות ומטעימים את המלה „לי״ש" הטעמה מיוחדת, כאילו היא מונחת בכיסם, חביבי, מהרהורי הלב בא דבור זה!

והמורים שלנו אינם מדברים כי אם צועקים ומפגינים, שובתים ובוכים, כפתגם הספרדי הידוע: „תינוק שאינו בוכה אין מניקין אותו", אלא שתשלום משכרת למורים הוא בבחינת „הלכה ואין מורים כן"...

וראו זה פלא: בשביותה מטנה זו של המורים ואף בשביתת הגדולה שלהם, לא ראינו ולא מצינו שיש בדעת תלמידים להעמיד פורצי־שביתה...

כי אין טעם לשביתתם ואין טעם גם ללמודיהם של המורים, מחמת שבטן ריקה אין לה שפתים, כידוע.

— כאכילתם כן תורתם...

* * *

ושתי עיני הביטו גם אל הכנסיה הערבית—העין הצוחקת לחסידי המופתי והעין הבוכיה למתנגדים, מחמת שבינינו לבין עצמנו, אוי לנו מקטיגוריה של אלה ואוי לנו ממסניגוריה של אלה, ודרשתו המרעילה של שיך־פרעוש מהאופוזיציה במלון דוד, מוכיחה לנו למדי...

איך אומר היינה בשירו על הוכוח בין הרב והכומר?—„שניהם מריחין"...

ואם תרצו לדעת מהנעשה והנשמע בביתך, תשאל את שכניך, ואם תרצו לדעת מה נעשה ומה נשמע בכנסיה הערבית תקרא בעתונות העברית...

וכל זמן שהכנסיה קיימת, בערב יו״ט, בחול המועד וגם באסרו חג של הועידה, חרי כל חגליונות העתוניים שלנו מלאים בה על כל גדותיהם ומספרים לבקרים את כל פרטי הקונגרס ופרטי־פרטיו. שאל נא כל יהודי ממאה שערים או מהאדת אל־תאנאק ויספר לך את כל פרשת הכנסיה, איך היה לבוש חבן־מלך, מה אמר גוי פלוני ומה ענה ערל אלמוני—ושאר דברים העומדים ברומו של עולם...

ואין אני מאשים חלילה את העתונים. אפשר שהצדק עמם ועתון חרוצה לעמוד על „פסגת העתונות" — ומכש״כ במקום שיש שלשה עתונים מתחרים—אינו מחסר חלילה אפילו כקוצו של יו״ד ממה שבא בעתוני השכנים ומביא גם מטעמים לקוראיו מ„אחורי הפרגוד" וכל המרבה הרי זה משובח.

* * *

ומספרים לי ממקור נאמן ובטוח כי בשעורי המשפטים של הממשלה בקש המורה השופט האנגלי מאת המתלמדים והמתלמדות לחתום את שמם על רשימת המבקרים את שעוריו, באנגלית ושהתימתם לא תהא מסולסלת ומוזנבת עד שאין רשומה ניכר, למען ירוץ הקורא בחן ויוכל לקרא בנקל ולהכיר את שמות הבאים לשמע תורה מפיו...

וכתלמידים מקשיבים עשו את רצון רבם. הכל חותמין על הרשימות באותיות לועזיות וחתימתן בשרה, ואפילו עבדים ויהודים וערבים, חוץ מאשה אחת, תלמידה עבריה מחו״ל, שהיא מורדת ומתעקשת לחתום בכל יום דוקא באותיות עבריות מימין לשמאל, וזאת—למרות כל הערותיו ובקשותיו של המורה...

הצעירה הסבירה למורה־הוראה האנגלי כי עפ״י דין אשה פטורה ממצות חתימה באנגלית שהזמן גרמה, ושאינה חלילה אסרת יד ימינה כדי להתום **משמאל לימין, ברצונו...**

„נדוד מגיני השפה"—הטרם החלטת לרשם את העבריה הנאה הזאת בספר הזהב?

* * *

אגב, הפצתי לדעת מה היא דעתם של החברים המגינים על שפתנו, בדבר בית־הדפוס הגדול העברי בעירנו, שהדפיס את שמו על נירותיו רק באנגלית ובלא שמץ **סמל של עבריות?**

האם יחסו זה של הדפוס לשפתנו העברית בא מפני שהוא נמצא ברחוב אליעזר בן יהודה, או מפני שהרוב הגדול של לקוחותיו אם לא כלם, הם מוסדות עברים בעירנו?

נא לברר את זה בחקדם ותודה למפרע.